

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení



Teze diplomové práce

Vzdělávání odsouzených

Bc. Zbyněk Šoltys

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Vzdělávání je náročný proces, který v sobě zahrnuje celou škálu důležitých aspektů, jichž je třeba se při vzdělávacím procesu držet. O to náročnější je pak vzdělávání osob, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a kterým bylo umožněno rozšířit si své odborné znalosti v podmínkách výkonu trestu. Vzdělávání odsouzených je jak po organizační, tak i obsahové stránce velmi náročným úkolem Vězeňské služby České republiky (dále jen VS ČR). Na rozdíl od běžného vzdělávacího zařízení musí být při tomto procesu ve věznicích splněny celé řady dalších, řekněme nestandardních, kritérií. Ty v sobě spojují otázky bezpečnosti, výběru odsouzených, výběru personálu, lokalizace vzdělávacích center, spolupráce s externími vzdělávacími institucemi atd. Vzdělávání odsouzených si klade několik cílů. Základním cílem je naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody. Dalším cílem je pak realizace samotné podstaty VS ČR a tou je proces převýchovy sociálně narušeného jedince. Nemalou roli hraje i otázka uplatnění vězně na trhu práce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Je zájmem celé společnosti, aby takovýto jedinec nepokračoval v dalším páchání trestné činnosti a právě dosažená kvalifikace by mu měla ve vedení řádného života pomoci.

Klíčová slova: vzdělávání, vzdělání, výchova, motivace, vězení, výkon trestu, uplatnění, motivační činitelé, školské vzdělávací středisko, program zacházení, převýchova, účel výkonu trestu odnětí svobody, zájmové aktivity, vzdělávací aktivity

Cíl práce

Vybraný hlavní cíl práce a dílčí cíle ovlivňují svým zaměřením převažující analyticko – syntetický přístup a následnou volbu odpovídajících metod a technik zkoumání. Základní technikou pro získávání primárních dat byl dotazník. K jeho vyhodnocení byly použity matematicko – statistické metody a následný převod výsledků do grafické podoby. Předmětem řešení diplomové práce byla problematika vzdělávání, které je aktuálním tématem současné doby. Vzhledem k tomu, že se jedná o téma velmi široké, je práce zaměřena pouze na oblast vzdělávání odsouzených. Pro získání širšího pohledu na motivy odsouzených proč si zvyšovat kvalifikaci je dílčím cílem práce získání primárních dat od reprezentativního vzorku respondentů. Úkolem diplomové práce je přispět k řešení problému vzdělávání odsouzených. Hlavním cílem je navrhnout doporučení na zlepšení oblasti vzdělávání odsouzených ve vztahu k motivačním činitelům.

Metodika

Dotazník byl použit jako optimální metoda zkoumání problému kvantitativní metodologií. V několika desítkách otázek byla zmapována oblast vzdělávání odsouzených zařazených do některého ze vzdělávacích programů ve Školském vzdělávacím středisku Věznice Valdice. Pro účely dotazníkového šetření byly použity otázky otevřené, uzavřené, polouzavřené. Vždy ale tak, aby se k jednotlivým okruhům mohli samotní odsouzení i volně vyjádřit. Otázky byly rozčleněny do několika bloků (částí), vždy tak, aby obsahově spolu souvisely. V závěru dotazníku pak byla respondentům dána možnost se k problematice volně vyjádřit zcela otevřenou formou. Některé otázky naopak byly záměrně voleny jednoznačně s výběrem z nabízených alternativ (výběrové, respektive výčtové otázky). Získaná data byla analyzována, vytříděna, sesumírována a následně matematicko – statisticky vyhodnocena. Pro jejich statistické zpracování byl využit tabulkový editor excel. Analýza šetření tvořila základ pro zpracování empirické části diplomové práce a ukázala, jak jsou jednotlivé motivační činitele v populaci odsouzených početně zastoupeni. Pro účely práce byly motivační prvky rozděleny do několika dílčích podotázek.

Zhodnocení výsledků

Z dosažených hodnot zjistil autor následující. Ke studiu odsouzené primárně nejvíce motivuje možnost rozšíření kvalifikace za účelem většího uplatnění na trhu práce po propuštění z VTOS. Tento ukazatel bezprostředně následuje možnost rozšíření vzdělání. Naopak nejméně odsouzené motivuje možnost změny věznice, respektive kolektivu odsouzených.

Po součtu hlasů v první polovině škály, která vyjadřuje spíše kladné postoje, si proměnné na prvních místech, vyhodnocených pouze u ukazatele 10, pořadí prohodí. Pořadí to je ale velmi těsné a autor konstatuje, že rozšíření vzdělání a následné uplatnění na trhu práce po VTOS je pro odsouzené nejdůležitějším motivačním činitelem při rozhodování o zařazení do vzdělávacího programu v podmínkách VTOS.

Naopak proměnná (změna věznice) reprezentuje nejslabší motivační činitel. Tento ukazatel dostal nejméně hlasů u všech zjištěných výsledků. Autor uvádí, že ze zjištěných hodnot vyplývá, že kromě změny věznice, odsouzené ke studiu nemotivuje možnost pracovního uplatnění ve VTOS. To je zřejmě dáno i skutečností, že dosažený výdělek je tzv. rozúčtován a část slouží k úhradě nákladů VTOS, část na úhradu pohledávek a jen část pak dostává samotný odsouzený. Zde se projevují postoje a charakteristiky osobností těchto odsouzených. Tato skutečnost ale úzce souvisí i s hodnotovým žebříčkem vězeňské subkultury. Řada, a ne

málo, odsouzených o práci prostě zájem nemá a snaží se pracovnímu zařazení ve VTOS vyhnout, jak jen to lze.

Budoucnost a doporučení

Po vyhodnocení získaných dat, navrhuje autor tato doporučení:

1. vzdělávací programy uplatnitelné v současné době (nové technologie, nové stroje, další pracovní zařazení),
2. odpovídající výstupní znalosti absolventů, ne pouze teoretické a formální (zájem potenciálních zaměstnavatelů, a to ještě v průběhu VTOS),
3. kladení důrazu na výběr vhodných studentů z řad odsouzených (délka trestu, věk, bezpečnostní rizika, osobní charakteristiky, výše pohledávek, vykonání poměrné části trestu, dosavadní průběh trestu, atd.),
4. aktivní řešení případných problémů, včetně kázeňských přestupků (neomlouvání odsouzených s cílem jejich udržení na ŠVS),
5. užší a otevřená spolupráce veškerého zainteresovaného personálu (komunikace, spolupráce, aktivní řešení problémů),
6. větší využití moderních poznatků, jak v oblasti technologií, tak i penologie (rychlé a efektivní zavádění nových poznatků do praxe),
7. pružné reagování na změny a jejich neprodlené zavádění do vyučovací praxe (průběžné aktualizování vzdělávacích programů),
8. kvalifikovaný a odborně zdatný personál (odborné znalosti, kompetence, osobní charakteristiky a povahové rysy),
9. efektivní využívání vyučovací doby zaměřené především na eliminaci účelových omluvenek odsouzených z výuky (úzká spolupráce s lékařským personálem a řádná kontrola docházky).

Literatura

BARTOŇ, Zdeněk. Školské vzdělávací středisko Valdice, 1. vydání, Valdice, 2012

JOHN, Roman. Věznice Valdice v proměnách času. 2. vydání. Valdice, 2012.

MAKOVCOVÁ, Kristýna. Pracovní integrace po propuštění z výkonu trestu. České vězeňství: čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci. 2014, 1/2014.

NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. 1. vydání. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.